

Podstawy logiki praktycznej

Wykład 4: Podstawy argumentacji

Dr Maciej Pichlak
Uniwersytet Wrocławski
Katedra Teorii i Filozofii Prawa
maciej.pichlak@uwr.edu.pl

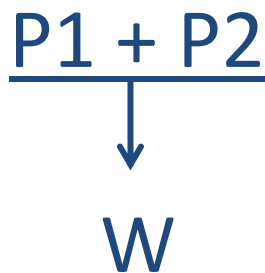
Rekonstrukcja argumentu

Jako że każdy człowiek jest śmiertelny, a Sokrates – możecie mi wierzyć – jest człowiekiem, więc także on jest śmiertelny.

P1: Każdy człowiek jest śmiertelny.

P2: Sokrates jest człowiekiem.

W: Sokrates jest śmiertelny.

Rekonstrukcja argumentu

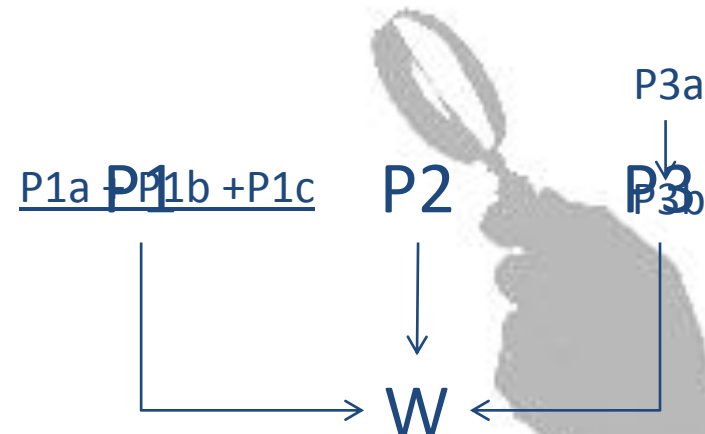
[P1] Choć okno salonu jest otwarte, jednak na zewnątrz nie widać żadnych śladów, podczas gdy ziemia jest miękka po wczorajszym deszczu.

[P2] Klamra zamykająca pudełko nie była wyłamana, lecz otwarta za pomocą klucza, który leżał schowany za zegarem.

[P3] Nikt nie słyszał szczekania psa, więc pies nie zaszczekał.

[W] Przepięstwo popełniła osoba mieszkająca w tym domu.

Entymematy

Czego tu brakuje?

Teraz jest kwiecień. Zatem wkrótce będzie maj.

Po kwietniu następuje maj. Zatem wkrótce będzie maj.

Większy hamburger to lepszy hamburger. Hamburgery są większe w BurgerKing.

Ćwiczenie z rekonstrukcji

- A. Ludzie albo zgadzają się co do wartości, albo spierają się ze sobą. A jeśli spierają się ze sobą, to zgadzają się, że warto się spierać. Zatem ludzie nie zgadzają się co do wartości tylko wtedy, gdy zgadzają się, że warto się spierać.

- B. Niezależne mają być sądy, niezawisli sędziowie - ale nie prokuratura. Prokuratura jest jedynym instrumentem, za pośrednictwem którego rząd może wpływać na orzecznictwo sądów, aby urzeczywistnić zasady sprawiedliwości społecznej.

Racjonalność argumentacji

Pragmatyczny cel dyskusji a racjonalność

Zawsze przecież to, co prawdziwe i lepsze, że tak powiem, jest już z natury łatwiejsze do udowodnienia i bardziej wiarygodne.

Arystoteles, Retoryka

Warunki racjonalności argumentacji.

Warunki racjonalności dyskusji

Obok wymogu stosowania poprawnych schematów argumentowania (wnioskowania), w dyskusji zachodzi konieczność przestrzegania pewnych bardziej ogólnych zasad, aby można było uznać ją za racjonalną.

Ponieważ część z tych zasad ma jawnie etyczny charakter, można z tego wnioskować, że jedynie taka dyskusja, w której spełnione są pewne podstawowe wymogi etyczne, jest dyskusją racjonalną.

Różni autorzy formułowali własne propozycje listy warunków racjonalnej dyskusji.

Reguły racjonalnej dyskusji wg Emerena i Grootendorsta

I. Konieczność określenia stanowisk oraz wspólnych założeń (co do wiedzy i wartości)

II. Reguły dyskusji:

1. Swobody wypowiedzi

*Stronom nie wolno przeszkadzać sobie wzajemnie w prezentacji ani
kwestionowaniu stanowisk*

2. Odpowiedzialności

*Każdy jest zobowiązany do obrony dowolnego wysuniętego przez siebie
poglądu*

3. Uczciwości

Atakować można tylko to stanowisko, które przeciwnik rzeczywiście zajmuje

4. Odpowiedniości (meritum sprawy)

*Należy posługiwać się takimi argumentami, które rzeczywiście odnoszą się do
bronionego stanowiska*

Naruszenie reguł: sofizmat

Reguła swobody wypowiedzi: przykłady naruszeń

- *Panie profesorze, ciągle nie dostałem odpowiedzi na moje pytanie, a kwestia wydaje mi się naprawdę ważna.*
- *Oczywiście może pan dalej to drążyć, ale proszę pamiętać, że na egzaminie to ja będę osobą pytającą.*

Kara śmierci powinna być przywrócona. Właściwie Kant już tu wszystko powiedział. I Platon też. Poczytaj. Naprawdę uważasz, że nie trzeba bronić społeczeństwa przed zbrodniami? Dziwne. Statystyki mówią jednak jasno. A jeszcze ten terrorizm. A gdyby terrorysta zabił kogoś z twoich bliskich. A widzisz, pewnie nie myślałeś wcześniej o takiej możliwości. Jeśli funkcją prawa jest chronienie społeczeństwa i jeśli kara śmierci chroni, to powinna być w prawie. Ja tylko stosuję dedukcję.

Reguła odpowiedzialności: przykłady naruszeń

Dlaczego twierdzę, że rządy na świecie sprawowane są przez grupę kosmitów udających ludzi? A czy potrafisz dowieść, że jest inaczej?

- Powiedział Pan ostatnio, że „obecna władza w Polsce coraz bardziej przypomina rządy totalitarne”. Naprawdę sądzi Pan, że aktualna sytuacja może być porównana do tego, co znamy choćby z reżimów totalitarnych XX wieku?
- Mówiąc o „rządach totalitarnych” miałem oczywiście na myśli taki rząd, który popiera mniej niż połowa społeczeństwa. Tak właśnie dzieje się w naszym kraju.

Reguła uczciwości: przykłady naruszeń

- Basia nie jest najmocniejszym punktem naszego zespołu.
- Twoja opinia, że Basia jest najślabszą ze wszystkich, co najmniej ją obraża.
- Wiesz kochanie, odnoszę wrażenie, że z tym nowym oprogramowaniem jeszcze nie do końca sobie radzisz.
- Więc uważasz, że nie radzę sobie w pracy? Może w ogóle masz mnie za głupią? Jak możesz tak mówić, ty łajdaku!

Powiedziałeś, że każdy człowiek w swoim życiu zmierza do szczęścia. Jest przy tym oczywiste, że każde życie ludzkie zmierza do śmierci. W takim razie, twoim zdaniem śmierć jest szczęściem. Trudno o większego pesymistę niż ty.

Reguła odpowiedniości: przykłady naruszeń

- Panie pośle, na co pana partia wydała tak dużą sumę pieniędzy?
- Ma Pani rację, że sposób finansowania partii politycznych przyjęty w Polsce należałoby przemyśleć. Zdaniem naszego ugrupowania...

Chciałby Pan ograniczyć dopuszczalność stosowania metody *in vitro*. Najwyraźniej chce Pan cofnąć bieg historii. Człowiek ma oczywiste prawo do korzystania z owoców nauki i techniki.

5. uwzględniania milczących przesłanek

Każda ze stron ma obowiązek podtrzymania wszystkich przesłanek przyjętych przez nią milcząco. Nie wolno fałszywie przedstawiać przesłanek jako przyjętych milcząco przez stronę przeciwną.

6. wspólnego punktu wyjścia

Żadnej ze stron nie wolno fałszywie przedstawiać przesłanek jako należących do wspólnie przyjętych założeń, ani negować przesłanek należących do tych założeń

7. Wystarczającego uzasadnienia

Żadnego stanowiska nie można uznać za uzasadnione, jeśli jego obrona nie przebiegała w myśl właściwego i poprawnego schematu argumentacyjnego

8. Poprawności logicznej

Wolno stosować tylko argumenty logicznie poprawne

9. Akceptacji wyników

Nieudana obrona powinna skutkować odrzuceniem poglądu, zaś poprawna obrona – wycofaniem obiekcji względem poglądu

10. Jednoznaczności

Nie wolno używać sformułowań niejasnych lub wieloznacznych. Każda ze stron powinna ściśle i starannie interpretować sformułowania przeciwnika

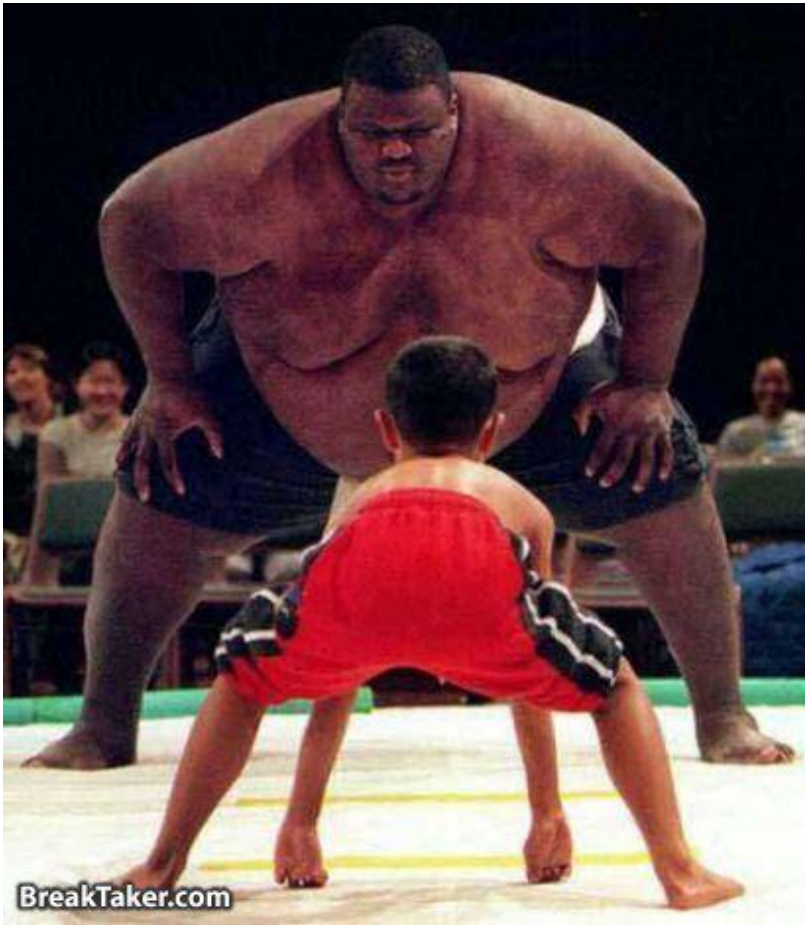
Więcej: „Dyskusja krytyczna” w: K. Szymanek, *Sztuka argumentacji. Słownik terminologiczny*

Ale czasem to wszystko i tak zawodzi...

Ocena argumentów: słabe i mocne argumenty

Przepis na silny argument:

- Wiarygodne przesłanki;
- wniosek wynika z przesłanek na podstawie akceptowanej zasady wynikania.

Możliwe błędy w argumentacji

1. Błąd materialny

co najmniej jedna z przesłanek jest fałszywa

2. Błąd bezpodstawności

co najmniej jedna z przesłanek została przyjęta bez należytych podstaw

3. Błąd błędnego koła

Wniosek jest identyczny z jedną z przesłanek

Jesteś głupi, a chcesz skończyć studia? To tylko dowodzi, jak jesteś głupi.

Oczywiście, że Elvis żyje. Tak twierdzi Mickey Monka, a on chyba wie najlepiej, bo bezpośrednio rozmawia z Elvisem.

4. Brak relacji wynikania

Podział argumentów

- Argumenty dedukcyjne

Argument, w którym wniosek wynika logicznie z (koniunkcji) przesłanek.

Argument niezawodny

Ocena formalna – możliwość błędu formalnego

- Argumenty niededukcyjne

Związek pomiędzy przesłankami a wnioskiem jest innego rodzaju.

Argument zawodny